

Sipos Erzsébet

Innen az Eged

Most nem látszik
fenn lebeg
esővel vemhes
ködben
az égen
az Eged
égen-földön
nem leled
hiányzik
hívom:
egem
Eged
egünk
hol van hát?
a két békés
elefánt hát
kedves hegyünk
Eger őre.

Érsekkerti ős platán

Sámán korok
rejtélyes,
évig érig fája,
titkokat tudó
faóriása,
lehelj a városra
zöld sarjadást,
reményrügyet,
vigasztalást,
taníts, hogyan kell
tisztán, bölcsen élni,
hogyan kell új tavaszt
remélni.

Szarvasfejes oszlop (festett fa)

H. Barbócz Ildikó

Húsz év után Párizsban

Imádom Olaszországot. A sors ajándéka, hogy évek óta járhatok a földjére. Már a határon átlépve mocorgás indul a szívemben, örömmel szemlélődöm, előveszem egyre gyarapodó olasz szókincsemet, és alkalom adtán büszkén használom. Cso-dálom és szeretem az ország lakosait, bámulom és irigylem őket természetes és pozitív életszemléletük miatt. Ennyi év és turistáskodás után vonzódok minden-hez, ami olasz, felsorolás és értékelés nélkül – kicsit elfogódottan. Franciaország-ba indulás előtt is Andrea Bocellit hallgatom, a 2006-os firenzei virágvasárnapi fotókat nézegetem. Aztán felteszek mégis egy francia fülbemászó sanzoncsokrot a jellegzetes harmonikaszóval. Dúdolgatás közben rögzül, hogy kereken 20 évvel ezelőtt jártunk először Párizsban. Akkor március volt, most április írunk, melegedő napsütéssel és zöld illatú záporokkal. Még nem tudom, visszalopja-e magát Párizs a szívembe, kiegészítve a Loire menti kastélyokkal. De bízom a látnivalók szépségében és maradandóságában, az újdonságokban. Eszembe villan IV. Henrik elhíresült mondása is: „Párizs megér egy misét!”

Miközben egy útikönyvből hasznosnak ígérkező és ismerősnek tűnő, a passzív szókincshez tartozó francia szavakat másolok a buszon, fél füllel az idegenveze-tőnk meséit hallgatom. Minden érdemlegeset elmond Ausztrián, Németországon áthaladva, s egyre inkább felkelti az érdeklődést. A határ menti területek sűrűn cseréltek gazdát, így például Elzász-Lotharingia, Saarbrücken hol német, hol fran-cia részhez tartozott. A franciák idegen nyelven nem szívesen szólalnak meg, azt vallják, tanuljon meg mindenki franciául. Egy-két francia szó hallatán azonban mosolyra képesek. Ezt később mi is megtapasztaljuk. A hatszög alakú ország ha-talmas és gazdag: síkságok, hegyvidékek, folyók, tengerek, az óceán, műemlék vá-rosok, borvidékek, történelem és kultúra, művészet – felsorolhatatlanul. Észak felé haladva szembeűnik a fehér színű, mészköves, szemcsés föld, mely kiváló és előnyös talaj a szőlő számára. Itt rögtön szóba kerül Champagne, a pezsgő vidéke is, minthogy az ország erről az itáláról is híres. A pezsgő nedűt eleinte mellékter-méknek tekintették, aztán kezdtek hozzá a gondos érleléshez, a borok forgatásá-hoz, mely 100 km-nyi pincerendszerben 15 hónapon keresztül zajlik.

A főváros felé közeledünk. Nem is hiszem, hogy hamarosan végre Párizs le-vegőjét szívhatom! Egy kanyarodásnál szemembe villan a felirat: Gare de l'Est. Úgy meredek rá, mintha nem hinnék a szememnek. Eddig csak egy verscím volt Adytól, most a pályaudvar felirata előttem. A nagy géniuszt dalolja fülemből régről ismert, elhíresült sorait:

„Még itt van Páris a szivemen
S elránt az alkonyat...
Óh, az élet nem nagy vigalom
Sehol. De ámulni lehet.
Szép ámulások szent városa,
Páris, Isten veled.”

„Párizs, Keleti pályaudvar. Ettől a vidékies, lehangoló pályaudvartól pár évtized előtt egy szép magyar vers sírógörcsös szavakkal búcsúzott el. Égig süvítő kihívásnak szánta a költő, de az idő elvetemült békítő, eltompítja a termékeny gyűlöletet ... félelmében ehhez a pályaudvarhoz kiáltott...” (Cs. Szabó László)

Hevesi András szerint: „Párizsi kudarc diadallá alakult át a költészet titokzatos gépezeteiben. A költő megírta a magyar lélek párizsi kalauzát... Amióta Párizsban járt, Magyarország a Gare de l'Est-nél kezdődik... Bennünket, magyarokat a költő megajándékozott egy párizsi pályaudvarral.”

„A tűzcsóvás felséges Öröm” száll meg hirtelen, az első élmény: találkozás Adyval. Ha leszállhattam volna a buszról, besétáltam volna a pályaudvarra, és megvártam volna néhány vonatot. Ott idéztem volna meg igazán Ady szellemét! Másnap még együtt sétálok vele a Saint Michel sugárúton a Luxembourg-kertből jövet:

„Párisba tegnap beszökött az Ősz.
Szent Mihály útján suhant nesztelen,
Kánikulában, halk lombok alatt
S találkozott velem.”

Húsz évvel ezelőtt a buszról leszállván az Eiffel-torony lépcsőin mozgattuk meg elgémberedett lábainkat, most a Mártírok hegyének (Montmarte) eredünk, fel a román-bizánci stílusban épült, fehéren a város fölé magasodó Jézus szíve templomhoz, a Sacré Coeurhoz, ahol annak idején Szent Dénes püspököt lefejezték. Épp csak benézünk a ma is működő katolikus templomba, s a Festők tere felé igyekezünk. A tömeg sodor bennünket. Szemmel láthatóan a művészek vadásszák a lerajzolni való arcokat. Ülve is, állva is dolgoznak. Nem sok idő jut a szemlélődésre. Vár a Szajna!

„Ha Párizsról álmodozom, nem jut eszembe az Eiffel-torony, sem a Notre-Dame, sem a múzeumok, sem a képtárak. Sok apró kis kép vonul el újra a szemeim előtt és ezekből az apró, széthullott emlékekből rakom össze azt a Párizst, amelyet szeretek” – emlékezik vissza Vaszary Gábor. Ez alkalommal a Szajnáon sétahajókázva idéződnék fel bennem méltósággteljesen a jelentős nevezetességek, amelyeket utazás nélkül is mindenki fel tud sorolni. Az a nagy különbség, hogy mindezek most

újra a lábaim előtt hevernek, magasodnak teljes pompájukban az alkonyati ragyogásban. Szerencsére van idő az ámulásra, a hajó korlátjára könyökölve, kényelmes ülő helyzetből széttekintve 20 év után is ismerősek: a Louvre, a Concorde tér, az Eiffel-torony, az Orsay Múzeum, a szigetek egyikén a Notre-Dame katedrális, a királyi paloták sora és a hidak boltívei. Alattuk úszunk el, iskolások sikongatnak, visszhangoznak az évszázados kövek, mi jókedvűen integetünk a nekünk integetőknek. Pillanatnyi ismerkedések. Mosolyok úsznak velünk tovább a következő hídig. A hidak külön fejezetet érdemelnének, csak a hajóút alatt 17-et számolok meg a Szajnáon, és mindnek külön története van. Legkedvesebb számomra a Pont Neuf, ami új hidat jelent, valójában azonban Párizs legrégebbi hídja. IV. Henrik király építtette a 17. században. Nekem egy régebbi francia filmből ismerős (A Pont Neuf szerelmesei), a története ezen a hídon játszódik. Húsz évvel ezelőtt áhítattal léptem a köveire, és pihentettem gyaloglástól fáradt lábaimat az egyik félköríves bemélyedésébe.

Beigazolódni látszik az idegenvezető megjegyzése, miszerint Párizsban igen könnyű eltévedni. Ennek az igen egységes városkép és az utcák egyforma hangulata az oka. A 4-5 emeletes házak csiszolt, homoksárga kövekből épültek, az irodákat rejtő szinteket míves, kovácsoltvas díszítésű erkélyek szegélyezik. És a buszból fölnevezve ott vannak még a manzárdszobák is. Szinte mindenhol. Tudjuk, francia találmány ez is. A kávézók előtt az utca felé fordított fonott karszékek csábítanak megpihenésre meg egy café longe-ra croissant-nal, hogy aztán onnan élvezhesük a legizgalmasabb előadást, mert a párizsi színház legnagyobb előadása maga Párizs. A platánok utcáról utcára egyenes sorokban húzódnak, viszik messzire a tekintetet. Már most eltévedtem.

„Aztán arra gondoltam, hogy Párizsban vagyok... Itt vagyok, s ettől pezsgésnek indul a vér. Lehet, hogy egyszer másutt leszek, és gyötrődni fogok, esetleg éhes vagy beteg, vagy a halálomon leszek, de most itt vagyok, és ezt már tölem senki sem veheti el.” Örkény István jegyezte le ezt hajdanán, és én ugyanezekkel az érzésekkel vetem bele most magamat a világ fővárosába.

Egy reggel együtt araszolunk a belváros felé a munkába indulókkal a szemetes útszegélyek mellett. Sajnos, beljebb is sok a szemét. Virágok csak a híres parkokban: a Tuileries és a Luxembourg-kertben. A zöld területeket viszont kedvelik, még a kimustrált lakóhajókra is bokrokat és fákat ültettek, a padokon sütkéreztek az emberek. Ebbéli tapasztalatomban Mikszáth Kálmán is megerősített: „Párizs nemcsak a legszebb, leggazdagabb város, hanem a legfényűzőbb is. És mégis szegény valamiben. A virágokban... A párizsi virágok, éppúgy, mint sok egyéb Párizsban, mesterségesen vannak készítve s csak látszólagos élettel bírnak.”

A csoport az idegenvezetőivel együtt a szokásos útvonalat járta be, egy napba belesűrítve a lehetetlent is. Hagytuk magunkat végigsétáltatni Párizson. Ott csíp-

tünk le szabadidőt, ahol csak tudtunk. A templomokban azért egyedül kószálhattunk. A Notre-Dame kívülről csodaszép és lenyűgöző! Azt feltétlenül tudni illik, hogy ezen az apró szigeten a III. századtól kezdve itt ringott a polgárosodó és vallásos Párizs bölcsője, ez volt a városmag. Cs. Szabó László, aki hét napot töltött a fővárosban, így írja le: „Mikor elkészült, a rossz szellemek fölhúzódtak a tetejére, azóta is onnan öltik kővé vált nyelvüket a városra... A Notre-Dame kapuiban sok királysobor áll, zsidó királyokat ábrázolnak, de szelíd arcuk élethű mása a középkori francia fejedelmeknek... A székesegyház minden templom mintája, belőle sugároznak ki a Formák, mint a francia országutak a templomtérrel. Olyan derűs, hogy nyájas szobrai közül még szent Dionizosz (Dénes) levágott feje is mosolyog a tenyerében. Mindössze hétszáz éves s lehet, hogy túléli Párizst.” A katedrálisban ottjártunkkor épp mise folyt. Embertömeg hömpölygött kifelé velem szemben hangoskodva, fegyelmezetlenül, némelyek csupasz vállakkal. Elfajzott a világ...

Késő délután – míg a többiek megmázták a Diadalívet – enyém volt egy teljes óra a Champs-Élysées-n! A műemlékek után szembejött velem az eleven, nyüzsgő város, a sugárúton összekeveredett a világ népeisége. Szinte itt ad találkozt egymásnak az egész világ. De hol élnek a franciák? – kérdezhetnénk. Jól öltözöttségben, eleganciában minden ember egyformának tűnt. Itt bámulhatott csak az ember igazán! Csupa pompa és ragyogás, csillogó, néhol meghökentető kirakatok, óriás plakátok és reklámok ejtik zavarba az embert. Nem vágyakoztam semmi után. Természetes ez? A Diadalívtól nem messze Alain Delon piros tetejű étterme. Vártam naivan, hogy majd belefutok valamelyik hírességbe, de senki sehol. Csak az idegenszerű áramlás le s föl. Talán a boldogságot, a dicsőséget, a pénzt keresik, a kényelmes, luxus élet kellékeit. Aztán vagy megtalálják, vagy nem. Egy elegáns étterem bejárata előtt hátranyalt hajú, hosszú, fekete kötényes pincérek lesik a vastag pénztárcájú vendégeket, közben jókat anekdotázhatnak. A gesztusaikból olvasok, a nyelvet sajnos nem értem. A szerelem, a divat, a fények városában a széles járdán hirtelen egy koldus asszonyba ütközik a szemem, a földön ülve, kezét széttárva könyörög. Légüres kör rajzolódik köré, senki nem megy közel hozzá. Már Vaszary Gábor is észrevette hajdanán: „Az is szép Párizsban, hogy egyik se törődik a másikkal. Egészen nyugodtan egy szál lepedőbe takarhatod a testedet, és elmehetsz sétálni a bulvárra, senki se fog megdöbenni rajta, legfeljebb azt mondják:

– Íme egy apostol. Csak meg ne fázzon szegény.”

Szini Gyula gondolatai a 20. század elejéről: „A Champs-Élysées-n jártam. Éjjel. Amikor a gesztenyefák levelei rejtelmes árnyékokat rajzolnak az útra és a sűrű levélsátorból valahonnan messziről egy villamos ívlámpa nyilazza szét violaszínű sugarait... A harmatos, üde csöndet csak nagyritkán rebtentette föl egy-egy magános autó, amely mint valami titokzatos fénybogár zirrent át a fák között.”

Mikor hosszú utazása után az ember hazaér, mindig megkérdezzük: No, milyen volt Párizsban? Lehet erre negatívan, kitérően válaszolni? Természetesen áradozni illik és elragadtatva mesélni. Mert aki még nem volt Párizsban (és ez behelyettesíthető Rómával, Velencével, Firenzével stb.), az el sem tud más választ képzelni. És mi mesélünk boldogan. Lehet, hogy ekkor értünk meg mi is bizonyos dolgokat, más értékelésbe kerülnek helyzetek, fényesednek a hangulatok, és egyre jobban hiszünk az utazás felemelő érzésében. A kis csalódásokról, a naponkénti fáradalmakról, az elenyésző bosszúságokról nem esik szó. De.

Nagy Endrével mindannyian vallhatjuk: „Az ember előtt már nem is földrajzi fogalom Páris, hanem valami bizonytalan ideál, valami határozatlan csillogás-villogás, amelynek ő maga sem tudja elképzelni a formáját. Nos, és aztán ideérkezik az ember és látja, hogy a ház itt is csak ház, az utca itt is csak utca és a piszok bizony itt is csak piszok. Hja, aki ideálok után tör, az ki nem kerülheti a csalódást. Az utolért ideál már nem ideál többé, hisz éppen azért ideál, mert elérhetetlen...”

Az utazás – azon kívül, hogy abszolút kikapcsolt, szórakoztatott, néha elvarázsolt és elfárasztott – arra is jó volt, hogy teljesen elterelte a figyelmet a honi politikáról, nem fröcsögték állandóan a fülünkbe, nyomasztóan és idegesítően a híreket. Ilyen szempontból felüdítőek voltak az utazás napjai, gondolatelterelőek és pihentetőn frissítőek. A városnézések, a Loire menti kastélylátogatások ugyan időbeli korlátokat emeltek és vontak maguk után, de ezeknek már csak ez a természetük. Hazafelé, a Németországon át vezető egész úton gyönyörű almafák áztak az esőben a domboldalakon a gazdaházak körül. A felhők uszályokként, percenként tornyosuló, egymásba szakadó számtalan alakzatban vonultak a hatalmas ég-óceánon. Az áprilisi záporokban felfrissülve a nyárfák libegő, táncoló levelei ragyogtak az eső utáni fényben. A búzatáblák és a szőlőültetvények közelében embermagasságú kápolnák tanyáztak egy fa társaságában. A mi kőkeresztjeink szerepét töltik be: fohász ez a föld védelméért, könyörgés a jó termésért. Én Istennek adtam hálát Párizsért s az egykor királyok, márkik, marsallok lakta francia vidék megtekintéséért. Örkeny István beszédes jelzőit hívom végezetül segítségül: „Párizs, gyönyörű Párizs, naiv ifúságunk délibábja, szívtelen szíve a világnak, fényes Párizs, kormos Párizs, vidám és lelketlen Párizs, illatos és utálatos Párizs, hiú és boldogtalan Párizs, kéjenc és életűnt Párizs, látlak-e még valaha.”

(Az utolsó pillanatban dobtam be a bőröndbe a magyar írók párizsi novelláit és feljegyzéseit tartalmazó kötetet *Párizs, isten hozzád!* címmel. Akkor még nem sejtettem, mennyire kiváló útítársnak fog számomra bizonyulni az egész úton. Az írók még ismerősebbé, átélhetőbbé tették Párizst, szemükkel is felfedezhettem egy végtelenül színes és mindenre nyitott világ rejtelmeit.)